

**BØRNS
VILKÅR**
SAMMEN STOPPER VI SVIGT

Danske
Skoleelever

**SKOLE
OG
FORÆLDRE**

Oktober 2017

Elevrettigheder i folkeskolen

Børnerådet, Børns Vilkår, Danske Skoleelever, Skole & Forældre og Danmarks Lærerforening deler en ambition om, at folkeskolen er garant for fællesskab og faglighed, og at alle elever i folkeskolen, uanset deres baggrund, trives, udvikler sig fagligt og socialt, og engagerer sig i undervisningen.

På den baggrund er de fem organisationer nået frem til en række elevrettigheder, som sætter fokus på, hvad der skal til for at indfri denne ambition for folkeskolen. Organisationerne vil hver især gøre, hvad de kan, for at sikre en skole med fokus på elevernes rettigheder.

De otte elevrettigheder er (i ikke-prioriteret rækkefølge):

- **Færre elever i klasserne**
Alle elever har ret til at blive set og anerkendt af deres lærer og modtage undervisning i et sundt fysisk miljø. Et stigende antal elever i folkeskolen går i klasser med 25 eller flere elever. Det giver mindre tid med læreren for den enkelte, og det påvirker elevernes udbytte af undervisningen negativt. Et stort antal børn i klasserne risikerer desuden at påvirke det fysiske undervisningsmiljø – specielt støjniveauet – i negativ retning, hvilket nedsætter elevernes trivsel, koncentrationsevne og udbytte af undervisningen. Derfor bør antallet af store klasser så vidt muligt begrænses.
- **Undervisning tilpasset den enkelte**
Alle elever har ret til udbytterig undervisning. Men hvis eleverne skal have det bedst mulige udbytte af undervisningen, skal læreren møde hver enkelt elev der, hvor han eller hun er. Selvom undervisningsdifferentieringen har været et bærende princip i folkeskolen siden 1993, er der fortsat behov for at fremme rammer og kompetencer, der sikrer, at alle elever modtager en undervisning, der er tilpasset deres behov og forudsætninger.
- **Trivsel blandt alle elever**
Alle elever har ret til at trives i skolen og til en hverdag uden mobning. Elevernes trivsel hænger tæt sammen med deres faglige udbytte af undervisningen. Derfor forudsætter trivsel blandt alle elever både en social og en faglig indsats. Der skal lyttes til eleverne, og de skal tages

alvorligt, og der skal handles i tilfælde af mobning, både i forhold til den enkelte og fællesskabet.

- **Inddragelse af eleverne**
Ifølge FN's børnekonvention har børn ret til at blive inddraget i alle sager, der vedrører dem. I skolesammenhæng har elever således ret til at blive inddraget i bl.a. undervisningen. Når eleverne inddrages i planlægningen og gennemførelsen af undervisningen, styrkes deres motivation og udbytte. Samtidig bidrager det til deres demokratiske dannelse ved at motivere dem til at blive aktivt deltagende samfundsborgere. Elever har ligeledes ret til at danne elevråd og herigennem få indflydelse på skolens udvikling.
- **Et godt samarbejde mellem hjem og skole**
Alle elever bør have ret til et godt samarbejde mellem hjemmet og skolen. Forældrenes opbakning til og interesse for deres barns skolegang har stor betydning for barnets faglige udvikling og trivsel. En samarbejdsrelation, hvor forældrene støttes i at være engagerede og deltagende, og hvor parterne arbejder sammen mod fælles mål, understøtter både elevens faglige og sociale udvikling.
- **En individuel plan for elever med særlige behov**
Alle elever – og dermed også elever med særlige behov – har ret til at opleve sig som en del af et læringsfællesskab. Det er afgørende for en vellykket inklusion af en elev med særlige behov, at der ligger en handleplan for eleven. Udover at gavne inklusionen skaber det tryk hos både den inkluderede elev og de øvrige elever samt klassens forældre.
- **Uddannede lærere**
Med retten til udbytterig undervisning følger retten til at blive undervist af kompetente lærere. Lærers viden og kompetencer inden for didaktik, relationer og klasserumsledelse er den faktor, som har størst betydning for elevernes udbytte af undervisningen. Det er derfor helt centralt, at eleverne i folkeskolen undervises af uddannede lærere.
- **Gode fysiske rammer og et godt indeklima**
Eleverne har ret til et godt undervisningsmiljø, både fysisk, psykisk og æstetisk. En passende koncentration af CO₂ i klasselokalerne øger muligheden for, at eleverne kan koncentrere sig og lære. Og gode skolebygninger og -arealer giver eleverne mulighed for at eksperimentere, opleve og forstå selv komplicerede sammenhænge, og det øger desuden elevernes trivsel.

I det følgende uddybes de respektive rettigheder.

Færre elever i klasserne

Antallet af klassekammerater har betydning for den enkelte elevs indlæring. Mange klassekammerater giver mindre tid med læreren og kan give anledning til mere uro i timerne. Især de fagligt svage elever får bedre resultater, når de undervises i mindre grupper. Samtidig peger undersøgelser på, at høje klassekvotienter medvirker til, at forældrene fravælger folkeskolen til deres børn. Derfor er det bekymrende, at der i de senere år er sket en stigning i klassekvotienten og i andelen af elever, der går i klasser med mange elever.

Eleverne har ret til at blive set og hørt, og jo flere elever der er i klassen, jo mindre tid er der til den enkelte elev. Derfor er der behov for at få sænket klassekvotienterne.

Hvad siger loven

Ifølge folkeskoleloven må elevtallet i grundskolens klasser normalt ikke overstige 28 ved skoleårets begyndelse. Kommunalbestyrelsen kan dog i særlige tilfælde tillade et højere elevtal i grundskolens klasser, dog ikke over 30 (§17).

Ministeren for børn, undervisning og ligestilling kan fastsætte bestemmelser, der regulerer kommunernes driftsudgifter pr. elev (§17 stk. 2).

Fakta på området

Tal fra Indenrigsministeriet og svar fra undervisningsministeren vedr. udviklingen i antallet af elever i folkeskolens klasser viser bl.a., at 28 pct. af alle elever går i meget store klasser med 25 eller flere elever, samt at klassekvotienten siden 2009 er steget i 88 af de 98 kommuner (www.dlf.org/media/9355812/analysenotat-flere-elever-gaar-i-store-klasser-november-2016.pdf).

En forskningsrapport om de langsigtede effekter af mindre klasser viser, at på længere sigt opnår elever i mindre klasser bedre resultater. Dette gælder ikke mindst de fagligt svage elever (Långsiktiga effekter av mindre klasser. Peter Fredrikson et al, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering 2012).

Et studie fra KORA har påvist, at færre elever i klassen giver bedre karakterer. Studiet påviste desuden en metodefejl i de undersøgelser, der viser, at klassestørrelsen har lille eller ingen effekt. Det er forskningsmæssigt et grundlæggende problem, at det ikke er tilfældigt, hvilke elever der går i henholdsvis store og små klasser. Det skyldes, at klassestørrelsen er påvirket af valg foretaget af forældre, skoler, kommuner og stat, herunder bl.a. en tendens til, at forældre tager deres barn ud af den lokale folkeskole, hvis barnets klasse fungerer dårligt (KORA marts 2008, www.kora.dk/udgivelser/udgivelse/i7420/Faerre-elever,-bedre-karakterer).

Et review om betydningen af klassekvotienter viser bl.a., at lavere klassekvotienter ifølge amerikanske undersøgelser giver bedre trivsel, bedre undervisningsparathed og mindre fravær (Klassekvotienter – rum til alle. Videnscenter om Fastholdelse og Frafald 2012).

En undersøgelse fra Epinion viser, at 47 pct. af forældre til skolebørn mener, at der er for mange elever i deres barns klasse (Epinion 2013).

En anden undersøgelse fra Epinion viser, at 90 pct. af forældre til skolebørn er helt eller overvejende enige i, at det ville styrke den danske folkeskole, hvis der højst er 24 elever i klasserne (Epinion 2012).

Undervisning tilpasset den enkelte

Forskningen viser, at noget af det mest afgørende for elevernes udbytte af undervisningen er, at den er tilpasset den enkeltes behov og forudsætninger, samt at forventningerne til den enkelte elev er tydelige, at eleverne inddrages, og at de får grundig feedback fra læreren. Det indebærer, at læreren suverænt behersker det undervisningsstof, som skal formidles, og også behersker et bredt repertoire af undervisningsformer og viden om deres anvendelse i forhold til det faglige stof og den enkelte elev.

Hvis vi for alvor skal indfri ambitionerne om at bryde den negative sociale arv samt om, at alle elever forlader folkeskolen med de grundlæggende læse-, skrive- og regnefærdigheder, er der således behov for i højere grad at sikre, at undervisningen tilpasses den enkelte elevs behov og ressourcer. Det handler blandt andet om at sikre en grundig forberedelse af undervisningen, herunder en løbende dialog mellem lærer og elev, så lærerne kan sikre alle elever en kvalificeret undervisning. Ikke mindst de udsatte elever og dem, der har de svageste forudsætninger.

Hvad siger loven

Ifølge folkeskoleloven skal undervisningens tilrettelæggelse, herunder valg af undervisnings- og arbejdsformer, metoder, undervisningsmidler og stofudvælgelse, i alle fag leve op til folkeskolens formål, mål for fag samt emner. Og undervisningen skal varieres, så den svarer til den enkelte elevs behov og forudsætninger. Det påhviler skolelederen at sikre, at det undervisende personale, der er tilknyttet klassen, planlægger og tilrettelægger undervisningen, så den rummer udfordringer for alle elever (§18).

Fakta på området

Ifølge tre forskellige undersøgelser hænger elevernes udbytte af undervisningen sammen med, om den enkelte elev modtager en undervisning, der er tilpasset elevens individuelle behov. Feedback og elevinddragelse, herunder inddragelse af elevernes forforståelse, er ligeledes afgørende for elevernes faglige udbytte (H. Meyer, 2012; John Hattie: Synlig læring – for lærere, 2013; Rapport om motiverende undervisning, EVA 2014).

Den nationale trivselsmåling fra 2017 viser, at 69 pct. af eleverne i 4.-9. klasse meget tit eller tit oplever, at lærerne hjælper dem med at lære på en måde, som virker godt. 24 pct. oplever det en gang i mellem (www.nationaltrivsel.dk).

Trivsel blandt alle elever

Alle elever har ret til at trives i skolen og til en tryk barndom uden mobning, som det også er målsætningen i regeringens aktionsplan til forebyggelse og bekæmpelse af mobning. Alle elever har ret til at blive lyttet til og taget alvorligt, og ret til at der bliver handlet i tilfælde af mobning, både i forhold til den enkelte og fællesskabet.

Udover mobning er der en række andre faktorer, som også har betydning for, at eleverne trives, bl.a. at der ikke er konflikter, samt at der er et godt undervisningsmiljø og en god lærer-elev-relation. Lærere og pædagoger skal have et prioriteret fokus på at skabe trygge og inkluderende fællesskaber i både undervisning og fritidsordning. Klasserumsledelse med tydelige rammer og et fokus på relationsarbejdet er afgørende for god trivsel på skolen. Trivselsarbejdet bør være en integreret del af undervisningen, hvor eleverne inddrages i det forebyggende trivselsarbejde, og der skal skabes en høj tolerancekultur.

Elevernes trivsel hænger også tæt sammen med deres faglige udbytte af undervisningen: Eleverne lærer mere, når de trives i skolen. Og de trives bedre, når de udvikler sig og oplever, at de dygtiggør sig fagligt.

Hvad siger loven

Ifølge folkeskolelovens §44 skal skolebestyrelsen fastsætte værdiregelsæt for skolen, herunder en overordnet antimobbestrategi, som indebærer en særskilt strategi for digital mobning.

Som følge af inklusionseftersynet er der vedtaget et lovændringsforslag vedr. folkeskolelovens §18 om, at ”det påhviler skolelederen at sikre, at det undervisende personale, der er tilknyttet klassen, planlægger og tilrettelægger undervisningen, så alle elever udvikler sig fagligt og socialt og trives i skolens faglige og sociale fællesskaber”.

Ifølge Lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø, kaldet undervisningsmiljøloven, har elever ret til et godt undervisningsmiljø, herunder også et godt psykisk miljø på uddannelsesstedet.

Uddannelsesstedets ledelse er forpligtet til at udarbejde en handleplan for løsning af konkrete problemer med elevens psykiske undervisningsmiljø senest 10 arbejdsdage efter, at der er modtaget oplysninger om problemer. Uddannelsesstedet er desuden forpligtet til at lave en midlertidig foranstaltning for hurtigt at kunne gribe ind over for konstaterede problemer.

Fakta på området

Den tætte sammenhæng mellem elevernes faglige udbytte og trivsel er dokumenteret i rapporten ”Forskningsbaseret viden om undervisningsmiljø og trivsel” fra Rambøll Management Consulting, Aarhus Universitet, Professionshøjskolen Metropol, UCC Professionshøjskolen og VIA University College 2014.

Derudover har en ph.d.-afhandling fra 2015 påvist, hvordan det didaktiske, det faglige og det sociale spiller sammen i undervisningssammenhænge. I de timer, hvor det faglige var i forgrunden og var tydeliggjort som ramme for undervisningen på en meningsfuld måde, blev eleverne løftet både fagligt og socialt i klasserne (Ph.d. afhandling fra Helle Plauborg, DPU, Aarhus Universitet 2015).

En undersøgelse fra Børnerådet viser, at ni ud af ti udskolings elever er enige i, at de lærer mere, hvis der er en god stemning i klassen (Børnerådet 2013).

Ifølge Undervisningsministeriets analyse af den tredje trivselsmåling i folkeskolen (2017) har hver femte elev oplevet mobning på egen krop.

Ifølge en undersøgelse fra Dansk Center for Undervisningsmiljø har alle adspurgte elever enten selv oplevet digital mobning, eller også kender de nogen, som har (Digital mobning i skolen, dcum.dk/undersogelser/digitalmobning, DCUM 2016).

Inddragelse af eleverne

Det er afgørende for elevernes motivation og udbytte af undervisningen, at der løbende sker en inddragelse af eleverne i undervisningen. Det gælder valget af emner, metoder, arbejdsformer og undervisningsmaterialer. Læreren skal, jf. Danmarks Evalueringsinstituts definition på elevinddragelse, være opmærksom på at inddrage eleverne i dialog i undervisningen, lytte til eleverne og respektere deres synspunkter, have fokus på elevernes forforståelse, og have blik for deres forskelligheder og præferencer.

Når eleverne inddrages, bidrager de til udviklingen og kvalificeringen af undervisningen. Rationalet for inddragelsen er samtidig, at elevernes oplevelse af, at deres stemme har en betydning, giver dem lyst til at engagere sig – både i skolen og i et bredere perspektiv som aktivt deltagende samfundsborgere. Dermed bidrager inddragelsen til elevernes dannelse.

Hvad siger loven

Af folkeskolelovens formålsparagraf fremgår det, at folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati. Fastlæggelse af arbejdsformer, metoder og stofvalg skal i videst muligt omfang ske i et samarbejde med eleverne.

Fakta på området

Ifølge Børnerådets håndbog i børneinddragelse er der fem forskellige motivationer for at inddrage børn og unge i såvel folkeskolen som i andre sammenhænge: Vidensrationalet, det etiske rationale, effektivitetsrationalet, empowerment-rationalet og dannelsesrationalet. I folkeskolen spiller dannelsesrationalet en særlig rolle, jf. folkeskolelovens formålsparagraf (Børnerådet 2016).

Ifølge den nationale trivselsmåling fra 2017 oplever 55 pct. af eleverne i 4.-9. klasse, at de meget tit, tit eller en gang i mellem er med til at bestemme, hvad de skal arbejde med i klassen. 45 pct. oplever, at det sjældent eller aldrig er tilfældet (www.nationaltrivsel.dk).

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har i rapporten ”Motiverende undervisning. Tæt på god undervisningspraksis på mellemtrinnet” fra 2014 redegjort for elev inddragelse som et af de afgørende elementer i god undervisning (www.eva.dk/projekter/2013/undervisning-pa-mellemtrinnet/hent-udgivelser/elevinddragelse/view).

Resultaterne er blevet bekræftet af elevinddragelsesprojektet, som Danske Skoleelever gennemførte i 2016 i samarbejde med A.P- Møllerfonden og Egmont-fonden.

Et godt samarbejde mellem hjem og skole

Skole-hjem-samarbejdet er en integreret del af den danske folkeskole. Hjemmets opbakning til og interesse for børns skolegang har stor betydning for elevernes faglige udvikling. Derfor er det vigtigt for eleverne, at lærerne har et godt samarbejde med barnets hjem og støtter forældrene – eller andre relevante omsorgspersoner – i at være engagerede og deltagende.

En samarbejdsrelation, hvor parterne arbejder sammen mod at nå et fælles mål og skabe de bedste betingelser for elevens skolegang, understøtter både elevens faglige og sociale udvikling. Det handler bl.a. om at aftale, hvilke tiltag der kan støtte barnet i hverdagen, og hvordan ansvaret herfor bliver fordelt mellem forældre og lærere. Lærerne kan fremme samarbejdsrelationen ved kontinuerligt at invitere til dialog, anerkende forældrenes viden, erfaringer og kompetencer og inddrage disse i elevens hverdag.

Klasselærerfunktionen, hvor en lærer med godt kendskab til klassen har ansvaret for klassens samlede trivsel og udvikling, er også en vigtig faktor for at koordinere et godt samarbejde mellem lærere og forældre samt indbyrdes i forældregruppen.

De traditionelle aktiviteter og samarbejdsflader i skole-hjem-samarbejdet, fx forældremøder, skole-hjem-samtaler og den løbende kommunikation mellem lærer og forældre via bl.a. forældreintra, kan udfordres af sociale og kulturelle årsager. Der kan således være behov for en ekstra eller alternativ indsats i samarbejdet med forældre i udsatte positioner.

Hvad siger loven

Ifølge folkeskolelovens formålsparagraf skal folkeskolen i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder. Eleverne og forældrene skal regelmæssigt underrettes om lærernes og eventuelt skolens leders syn på elevernes udbytte af skolegangen. Og forældrene skal underrettes skriftligt om resultaterne af test (§13).

Fakta på området

En undersøgelse fra Epinion (2014) viser, at 49 pct. af forældrene oplever, at lærerne ikke eller kun delvist har tilstrækkelig tid til at tale med dem om deres barn.

Samtidig viser en medlemsundersøgelse fra Danmarks Lærerforening (2014), at 68 pct. af lærerne ikke oplever at have tilstrækkelig tid til forældresamarbejdet.

En rapport fra EVA om det gode skole-hjem-samarbejde med forældre i udsatte positioner viser, at samarbejdet mellem skole og forældre i udsatte positioner sjældent er enkelt og selvfølgelig, og at de traditionelle samarbejdsflader og den løbende kommunikation i disse tilfælde giver særlige udfordringer (Det gode skole-hjem-samarbejde med forældre i udsatte positioner, EVA 2012).

En individuel plan for elever med særlige behov

Med inklusionsloven i 2012 blev mange flere elever med behov for specialundervisning inkluderet i folkeskolens almindelige klasser. Formålet var at løfte det faglige niveau for alle elever, både dem med og uden særlige behov.

Flere undersøgelser har dog vist, at ikke alle elever får et undervisningstilbud, der såvel fagligt som socialt tilgodeser deres behov. Mange steder mangler der ressourcer til at tildele støtte til de elever, som har brug for det. Dertil kommer, at der ofte hersker en utryghed omkring inklusionen, både hos de inkluderede elever og deres forældre og hos den øvrige elev- og forældregruppe.

Der er således behov for et kvalitetsmæssigt løft af indsatsen i mange kommuner. Et konkret tiltag, som er helt afgørende for en vellykket inklusion af elever med særlige behov, er, at der udarbejdes en handleplan for eleven, som indeholder en tidsplan, en plan for involveringen af forældrene, en opgavefordeling blandt de tilknyttede fagpersoner og en plan for evaluering af indsatsen. Udover at gavne inklusionen skaber det tryghed hos både den inkluderede elev og de øvrige elever samt klassens forældre.

Hvad siger loven

Folkeskoleloven giver elever og forældre en række rettigheder med henblik på at sikre, at alle elever kan deltage i skolens fællesskab. Det drejer sig bl.a. om følgende:

- Børn, hvis udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte, gives specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand i specialklasser og specialskoler. Der gives desuden specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand til børn, hvis undervisning i den almindelige klasse kun kan gennemføres med støtte i mindst ni undervisningstimer ugentligt (§3 stk. 2).
- Børn, der har brug for støtte, og som ikke alene kan understøttes ved brug af undervisningsdifferentiering og holddannelse, skal tilbydes supplerende undervisning eller anden faglig støtte i henhold til §5 stk. 5. Hvis der er behov herfor, skal der gives personlig assistance, der kan

hjælpe barnet til at overvinde praktiske vanskeligheder i forbindelse med skolegangen (§3a).

- Det påhviler skolelederen at sikre, at det undervisende personale, der er tilknyttet klassen, planlægger og tilrettelægger undervisningen, så alle elever udvikler sig fagligt og socialt og trives i skolens faglige og sociale fællesskaber (§18 stk. 2).

Fakta på området

Ifølge Undervisningsministeriets Inklusionseftersyn (2016) oplever skolens ledere og medarbejdere mange steder, at der mangler ressourcer til arbejdet med et inkluderende læringsmiljø, samt at den støtte, der bliver givet, ikke imødekommer elevernes behov.

Ifølge den afsluttende rapport fra Inklusionspanelet (SFI 2016) giver elever med særlige behov udtryk for, at de mangler individuel støtte, samt at der ikke er sammenhæng mellem, hvem der får støtte, og hvem der har behov for støtte.

En rapport fra Camilla B. Dyssegaard og Niels Egelund om 19 skolers erfaringer med inklusion 2013-2015 viser, at næsten halvdelen af skolerne ikke har tilstrækkelige ressourcer til inklusionsfremmende initiativer, hvor man tildeler ressourcer til grupper af elever/klasser med et forebyggende formål. Timerne går til brandslukning, mandsopdækning, vikardækning, og der er skoler, der af lokalemæssige grunde må bruge mange ressourcer på deletimer i særlige fag.

Uddannede lærere

Den væsentligste enkeltfaktor for elevernes udbytte af undervisningen er lærerens viden og kompetencer. Hvad angår lærerens kompetencer, drejer det sig om fagdidaktisk kompetence, relationskompetence og kompetence til at lede klassen.

På trods heraf bliver et stigende antal elever i folkeskolen undervist af ikke-læreruddannede. En rapport fra AE-rådet viser, at i 2015 var 16,4 pct. af lærerstillingerne i folkeskolen besat af ikke-læreruddannede. Det er en markant stigning, som blandt andet skyldes lærerrekutteringsudfordringer i folkeskolen.

Dertil kommer, at mange elever har en lærer, som underviser i fag, de ikke har specialiseret sig i.

Hvad siger loven

Ifølge folkeskoleloven skal man for at kunne varetage undervisningen i folkeskolens 1.-10. klasse have gennemført uddannelsen til lærer i folkeskolen eller anden læreruddannelse, der er godkendt af undervisningsministeren. Godkendelsen kan betinges af, at de uddannede består en prøve ved en professionshøjskole, der er godkendt til at uddanne lærere i folkeskolen. Der kan ansættes personer med særlige kvalifikationer til at undervise i enkelte fag (§28).

Med folkeskolereformen er det besluttet, at lærere skal have undervisningskompetence i de fag, de underviser i (tidligere linjefagskompetence). Målet er, at alle elever i folkeskolen i 2020 undervises af lærere, som enten har undervisningskompetence eller har opnået tilsvarende faglig kompetence via deres efteruddannelse mv. Målsætningen om fuld kompetencedækning gælder alle fag og alle klassetrin (§40 stk. 7) Det er kommunalbestyrelsens opgave at sikre kompetencedækningen. Kommunalbestyrelsen kan i helt særlige tilfælde med godkendelse af undervisningsministeren beslutte at fravige kravet om undervisningskompetence.

Den understøttende undervisning, som blev indført med folkeskolereformen, kan varetages af pædagoguddannede og andet personale med relevante kvalifikationer. Lærerne skal sikre sammenhæng i undervisningen, og sikre at de faglige mål for fag og klassetrin bliver indfriet (jf. lovbemærkningerne til reformen).

Fakta på området

Et studie har påvist, at den væsentligste enkeltfaktor for elevernes udbytte af undervisningen er lærernes ekspertise i form af viden og kompetencer (Darling-Hammond og Brasford 2005).

Samtidig peger Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning i et stort review på tre lærerkompetencer, som er afgørende for elevernes udbytte. Det er fagdidaktisk kompetence, relationskompetence og kompetence til at lede klassen (Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning 2008).

En undersøgelse fra Børnerådet viser, at udskolings elever betragter lærerens viden om faget som den vigtigste egenskab hos læreren for, at eleverne lærer noget (Børnerådet 2013).

En rapport fra AE-rådet viser, at stadig flere underviser i folkeskolen uden den lovpligtige læreruddannelse. Fra 2013 til 2015 steg andelen af ansatte i lærerstillinger i folkeskolen uden en læreruddannelse fra 11,9 pct. til 16,4 pct., hvilket er en stigning på 38 pct. (Færre læreruddannede i folkeskolen, AE-rådet 2017).

En rapport fra KL om rekrutteringssituationen på lærerområdet viser, at andelen af kommuner, som i nogen eller i høj grad oplever rekrutteringsudfordringer, steg fra 43 pct. i 2014 til 80 pct. i 2015. 48 pct. af landets kommuner oplevede i samme periode, at rekrutteringsudfordringerne blev større (KL 2016: Rapport om rekrutteringssituationen på lærerområdet).

Gode fysiske rammer og et godt indeklima

Gode fysiske rammer på skolerne, både inde- og udearealer, og et godt indeklima har stor betydning for elevernes faglige udvikling og trivsel. De fysiske rammer på skolerne skal gennem fokus på indretning, æstetik, sikkerhed, vedligehold og renholdelse give eleverne mulighed for at eksperimentere, opleve og forstå selv komplicerede sammenhænge. De fysiske

rammer skal også kunne inspirere eleverne, de skal understøtte elevernes trivsel, og de skal sikre, at eleverne færdes sikkert på skolen. Indeklimaet er også vigtigt, da en høj koncentration af CO₂ i klasselokalerne påvirker elevernes koncentrationsevne og indlæring negativt.

Til trods for den omfattende viden om betydningen af det fysiske miljø viser flere undersøgelser, at det fortsat halter mange steder med bl.a. dårligt indeklima i klasselokalerne, uhumske toiletter og nedslidte udearealer uden pædagogisk sammenhæng med indearealerne.

Hvad siger loven

Ifølge undervisningsmiljøloven har elever i folkeskolen ret til et godt undervisningsmiljø, således at undervisningen kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Undervisningsmiljøet på skolerne skal fremme elevernes muligheder for udvikling og fagligt udbytte og omfatter derfor også skolens psykiske og æstetiske miljø.

Det gode fysiske, psykiske og æstetiske undervisningsmiljø er dog ikke defineret nærmere i loven, og der findes ingen kontrolinstans, som sikrer lovens overholdelse. Loven pålægger skolerne mindst hvert tredje år at udarbejde en undervisningsmiljøvurdering, som offentliggøres på skolernes hjemmeside.

Arbejdsmiljøloven gælder ikke for eleverne, men kun for de ansatte på folkeskolerne.

Fakta på området

Flere forskellige undersøgelser viser entydigt, at en høj koncentration af CO₂ i luften nedsætter elevernes indlæring og præstation (DTU 2016: [www.orbit.dtu.dk/en/publications/luftkvalitet-i-skoler-skolebygningernes-karakteristika-og-elevernes-indlaering\(7bd76f50-f764-4bb9-b372-c2748a753fd5\).html](http://www.orbit.dtu.dk/en/publications/luftkvalitet-i-skoler-skolebygningernes-karakteristika-og-elevernes-indlaering(7bd76f50-f764-4bb9-b372-c2748a753fd5).html))

Ifølge en landsdækkende undersøgelse, hvor elever undersøgte indeklimaet i klasselokalerne, blev der på 60 pct. af skolerne målt en CO₂-koncentration over det acceptable niveau. I 19 pct. af klasselokalerne var CO₂-indholdet mere end dobbelt så højt som anbefalet (DTU 2014: www.bio.dtu.dk/Nyheder/Nyheder/2014/11/Masseeksperimentet).

Den nationale trivselsmåling fra 2017 viser, at 59 pct. af eleverne i 4.-9. klasse synes godt om undervisningslokalerne på skolen. Undersøgelsen viser også, at blot 17 pct. synes, at toiletterne på skolen er rene og pæne (www.nationaltrivsel.dk).

En undersøgelse fra Børnerådet viser, at henholdsvis 44 pct. og 36 pct. af eleverne oplever, at der er henholdsvis træk og dårlig luft i klasselokalet flere gange om ugen. Godt hver fjerde elev angiver, at de har svært ved at koncentrere sig, hvis der er indelukket eller lugter dårligt i lokalet (Børnerådet 2012).